

„vertu politique“, komaj še najdejo. V Avstriji nimamo nobenega moža, nobene ideje, nobene zastave, nad katero bi se navdaševala politična mladina. Jules Ferry je rekel, vlada mora biti baklja, ki sveti in vodi, ne pa mrak, v katerem se lahko mešajo vsa mnenja, in predsednik ogerske poslanske zbornice Szilagyi je rekel: Nepremakljiva, kakor pota nebesnih teles, je za nas pot, ki jo nam predpisuje ogerska državna misel. Kje je naš Ferry? Kje je naš Szilagyi? Ali veliki temeljni zakoni, po katerih se razvija človeštvo, po katerih države in ljudje rastejo in ginejo, so nepremakljivi, če se nam prav časih deloma zakrijejo. Individualno, ekonomično in politično življenje so vsi udje jedne in iste verige; in tu veljajo za vse države sveta isti temeljni zakoni. Posamezna država se ne more več iz jednote napredka izključiti in če to stori, škoduje sama sebi. Pa tudi v notranjem države mora vladati enakost, enaka postava in pravica mora biti tako za vojsčaka, tako za sodnika, prav tako tudi za duhovnika. Sklepam z besedami naučnega ministra: *Naj bi vedno večja omika pripomogla, da se zmanjšajo nasprotstva v Avstriji* (Živahno pritrjevanje in ploskanje. Govorniku čestitajo.)

Naši dopisi.

Z Goriškega. (Naš socijalizem.) *Primum est vivere.* . . . Na Goriškem imamo dva slovenska politična lista, izhajajoča v Gorici. „Soča“, glasilo sedaj vladajoče stranke, je Slovincem dovolj znana; tudi slovenskemu učiteljsstvu izven Goriškega je znana, saj je lastnik njen bivši učitelj g. A. Gabršček, kateri se kaže večkrat sicer prijateljem učiteljsstvu, a vendar uporablja čestokrat tudi svojo težo proti stremljenju za energično delovanje za primerno izboljšanje žalostnega gmotnega stanja učiteljskega.

Kot dokaz naj navedem samo ropotanje, zabavljanje in napadanje znane izjave učiteljskega društva za goriški okraj pred 2 letoma ter jednako postopanje proti znani okrožnici več učiteljev iz lanskega leta; ravno tako je „Soča“ se postavila na povsem nasprotno stališče glede sklepa „Zaveze“ v Opatiji, da bi se ljudska šola poddržavila. Kolikor je nam znano, se noben drugi slovenski časopis ni izjavil tako protivno in v takem tonu proti „Zavezinej“ izjavi, kakor ravno „Soča“. Čudno je tako postopanje, a vendar resnično. Da je tako postopanje zelo neprijetno dirnolno slov. učiteljsstvo, je naravno.

Naš namen zdaj ni, obračunati s „Sočo“, ampak z drugim glasilom našim, s „Primorskim listom“, kateri je glasilo stare stranke, katera je vladala pred šestimi leti, oziroma njene naslednice. „Soča“ zmerja „Prim. list“ z glasilom neke „klike“, a resnica je, da ima ta poslednji list še precejšnjo zaslombo med jednim delom duhovščine, katera je deloma proti sedanjemu vodstvu slov. naroda na Goriškem.

Kot posebnost „Prim. listu“ je dejstvo, da ta list neprestano opozarja na nevarnost, katera preti pred socijalnim demokratizmom. Gospóda pri tem listu pazljivo bere „Delavca“ in „Svobodo“ — glasili slovenskih socijalnih demokratov = delavcev. V vsaki številki kliče na boj proti novemu strašilu. Kot posebno zaslugo si mora zapisati na rovaš, da se je pričel čitati tudi na Goriškem „Delavec“ in „Svoboda“. V jednej zadnjih številki trdi, da se je novega nauka oklenilo celo učiteljsstvo.*)

Z ozirom na tako trditve, oziroma na tako očitjanje, primorani smo spregovoriti nekoliko o tem, v čem obstoja naš socijalizem.

Primum est vivere, potem še le pride na vrsto filozofiranje. Seveda, kdor ne pozna pomanjkanja kruha, obleke in drugih telesnih potreb, ta lahko postavi na prvo

*) Tega ne piše samo „Primorski list“ ampak vsi klerikalni listi, katerih namen je, s takimi denunciacijami očrnuti učiteljsstvo na merodajnih mestih. *Ured.*

mesto filozofiranje. Kdo je kriv, da se mora učiteljstvo tako boriti, doslej zastoj boriti, za primeren košček kruha? Kako ponižno, krotko, s svetim strahom, s popolnim zupanjem se je obračalo učiteljstvo do merodajnih faktorjev s prošnjo za primerno zboljšanje; a zastoj je bila vera in upanje, da se doseže po tej poti to, kar nam gre po božjej in cesarski postavi. Kdo je kriv, da smo morali priti do spoznanja, da pri nekaterih faktorjih ni trohice ljubezni do trpečega učiteljstva? V sv. pismu beremo besede: Kdor trka, se mu odpre; kdor išče, najde in kdor prosi, bode uslišan... A za učiteljstvo menda ne veljajo besede sv. pisma, kajti vse trkanje, vse iskanje, vse prošnje so bile zastoj... Kaj storiti? Narodna in konservativna stranka ste jednako zanemarjali upravičene zahteve tistega učiteljstva, katero vse svoje moči posvečuje jedino le v blagor mladini in narodu.*)

Prim. list* obsoja socialno-demokracijo, da je protiverska, brezbožna i. t. d. Iz tega, kar smo zgoraj povedali, je jasno kot beli dan vsakemu, kdor namenoma ne zavija, da naš socializem ne zadeva ob vero, ampak in jedino ob primeren košček kruha. Kdor bi spravljal vero v dotiko z našim socializmom, ravnal bi tako, kakor s Pilatom, da je prišel v „vero“ po nedolžnem. Nastane vprašanje, ali je naš socializem opravičen, ali je komu ali čemu nevaren? Tisti ljubi Bog, ki je ustvaril tudi nam tisti organ, kateremu pravimo želodec; tisti dobri Bog, ki je dal tudi našim otrokom telo, za katero moramo kot očetje skrbeti; tisti stvarnik, ki nas je oblagodaryl z vsakojakimi telesnimi in duševnimi potrebami ter nam podaril prosto voljo, po katerej delujemo v dosego vsega tega, kar nam je potrebno za primerno življenje telesno in duševno, tisti Bog nam ne more šteti v greh našega socializma. On je namreč rekel: Človek, pomagaj si sam, in jaz ti pomorem! In učitelj je menda vendarle tudi človek — kaj? Ako bi bil naš socializem pregrešen in nevaren, potem, no, bi imeli učitelji v svoji pregrešni in „veri“ nevarni družbi vso tisto duhovščino, katera že toliko časa nadleguje visoko vlado in ministerstvo za primerno ureditev kongrue; med isto duhovščino je šteti tudi profesorje v semeniščih, kajti tudi oni so se potegovali za zboljšanje in ureditev svojih plač. Kot posebno nevarne bi se štel tiste gg. vikarje na Goriškem, kateri so celo visoko naučno ministerstvo posedali na zatožno klop v dosego boljših dohodkov. Tak je tedaj naš socializem!

Da je naša zahteva za zboljšanje plač več kot opravičena, navedemo samo jeden slučaj. Državna šolska postava velevala, da vsak učitelj mora imeti toliko plačo, da zamore ž njo primerno preživljati sebe in družino. Da tega s 400 ali 500 gld. ni mogoče, priznati mora vsakdo, kateri sam skusi preživljati družino. Dokaz, kateri se ne da spodbiti, nam podaja država, katera daje svojim najnižjim uradnikom in tudi državnim ljudskim učiteljem najmanjšo plačo 600 gld. in še nekaj doklad. In vendar je državni zbor sprejel in cesar potrdil postavbo, po katerej so se plače drž. uradnikom in drž. ljud. učiteljem celo zdatno zvišale. Le naše prošnje se trdovratno zavračajo. In da bi učiteljstvo pri tacihih okoliščinah ostalo mirne krvi! Samo sebi bi ne želelo dobrega, ako bi ne hrepenelo in težilo po dosegi primernega zboljšanja. In katera sedanjih strank mu obeta po svojem programu vresničenje želji in zahtev? Nobena druga ne, kakor ravno na pozorišču stopajoča socialna stranka. „Prim. list“ je še pred nedavnim prorokoval, da v bližnji budočnosti bosti tudi na Slovenskem le dve glavni stranki, namreč krščansko socialna in socialno demokratska. Obe stranki bodeti imeli za podlago socializem; naravno je tedaj, da se tudi mi resno pečamo s tem prevažnim vprašanjem. Tudi mi upamo, da se v bližnji budočnosti reši naše socialno vprašanje nam ugodno in naša

*) Pri nas na Kranjskem so posamezne stranke in deželni poslanci že prišli do prepričanja, da se učiteljstvu mora pomagati; upamo, da pridejo tudi na Goriškem skoraj do tega spoznanja. Ured.

skrb bodi, da k temu kolikor mogoče pripomoremo. Nikakor nočemo, da bi se nam godilo pri važnih socialnih spremembah tako, kakor se je godilo svetopisemskim devicam, ki so čakale ženina z lampicami brez olja. Nočemo, da bi tudi nas zadela stroga obsodba, — da bi bili nespametni, ako bi tiščali ušesa in oči pred socializmom, marveč želimo s pazljivim očesom slediti razvoju socialnega vprašanja. Socialno vprašanje je vprašanje, ki se ne da rešiti s praznimi besedami, obljubami itd., ampak treba je dejansko odpoimoči nedostatkom človeške družbe. Kako se to zgodi, ni mogoče soditi še zdaj, kajti to vprašanje se bode razvijalo, kakor vsako drugo, le korak za korakom, točka za točko.

Socialno vprašanje je vprašanje, katero se bode moralo reševati — tako ali tako. Krivice, katere se godé, se bodo morale odstranjevati, a kako se to zgodi, ve najbolje temna bodočnost. Kdor more, pa naj po svojih močeh pripomore, da se to važno vprašanje rešuje na podlagi pravice, kajti pravica je Bogu in ljudem ljuba. In zatirani slojevi človeške družbe so tudi ljudje, katerim bo ljuba le pravična ureditev človeške družbe. In med take spada tudi slovenski učitelj.

Iz vsega tega je pač jasno dovolj, da mi ne mešamo vere v svoj socializem.

Mi smo prepričani, da nam sedanja človeška družba dela krivico v naših gmotnih zadevah; zato se naš socializem peča le s zboljšanjem našega gmotnega stanja.

Vestnik.

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gospod Pokorn Ivan, učitelj v Horjulu 3-60 gld.

Učiteljski konvikt: Gospod Ferdo Juvanc, učitelj v Cerknici, nabral v veseli družbi v čitalnici 2 K; gospa Perušek, učiteljica v Starem trgu pri Loži, 1 K; g. Cepuder Jožef, učitelj v Ljubljani, 2 K; Metliška Slovenka 6 K; gđe. Vilma Gangl iz Metlike 6 K; g. Franjo Turk, gostilničar, Lazec p. Draga, 4 K; vesela družba v gostilni g. Petra Mayr-ja ml. v Kranji, 20 K; g. Karol Florian, posestnik in trgovec v Kranji, 200 K.

M. Močnikov spomenik: G. Pokorn Ivan, učitelj v Horjulu, 2 K.

Iv. Tomšičev spomenik: G. Pokorn Ivan, učitelj v Horjulu, 2 K.

Osobne vesti. Okrajni šolski nadzornik, realški profesor gospod Franc Levec in učitelj na obrtni in strokovni šoli gospod Josip Vesel sta imenovana vladnima komisarjema za inspekcijo kranjskih obrtno-nadaljevalnih šol za dobo dveh let. — Gospod Fil. Koderman, nadučitelj v Frankolovem je stopil v pokoj. Učiteljem na Sladki gori je imenovan gosp. J. Rosenstein, podučitelj v Čadramu, v Čadramu pa gosp. Lj. Černež, podučitelj v Makolah. V svojih službah so potrjeni kot podučitelji oziroma podučiteljica: gđe. Angela Milčinski v Središči; gg. Ant. Aparnik v Vidmu, Rajko Vrečer in Andrej Zmave v Grižah pri Celju, Ivan Kvac v St. Martinu, Bogomir Rosman pa v Vuhredu; gosp. Leop. Voller imenovan je za stalnega podučitelja na nemški ljudski šoli v Brezicah.

Zboljšanje plač. Vis. deželni zbor kranjski je dovolil dné 25. svečana do prihodnje regulacije plač vsem učiteljem in učiteljicam IV. plačilnega razreda po 50 gld. oziroma 30 gld. doklade. Istotako tudi učiteljem in učiteljicam III. in II. plačilnega razreda, ki nimajo prostega stanovanja. Ljubljanski učitelji III. plač. vrste, ki nimajo prostega stanovanja, dobodo po 70 gld., II. in I. plač. vrste po 50 gld. in voditelja, ki nimata prostega stanovanja, pa po 40 gld. doklade. Ljubljanske učiteljice vseh plačilnih vrst, koje nimajo prostega stanovanja, dobodo po 30 gld. doklade. Z radostjo priznavamo, da so vse stranke in vlada priznale potrebo povišanja učit. plač in za regulacijo učit. plač, ki se ima izvršiti v prihodnjem zasedanju, se je od vseh strank priporočal osebni razredni zistem namesto sedanjega krajevnega zistema. Vso proračunsko razpravo o normalno-šolskem zakladu bomo objavili po stenografičnem zapisniku v prihodnjih številkah. Za danes omenimo le, da so se za zboljšanje naših plač posebno potegovali p. i. gg. poslanci: Višnikar (poročevalce), Globočnik, dr. Tavčar, g. deželni predsednik, baron Schwegel, dr. Žitnik, Ažman, kanonik Kalan in župan Hribar.